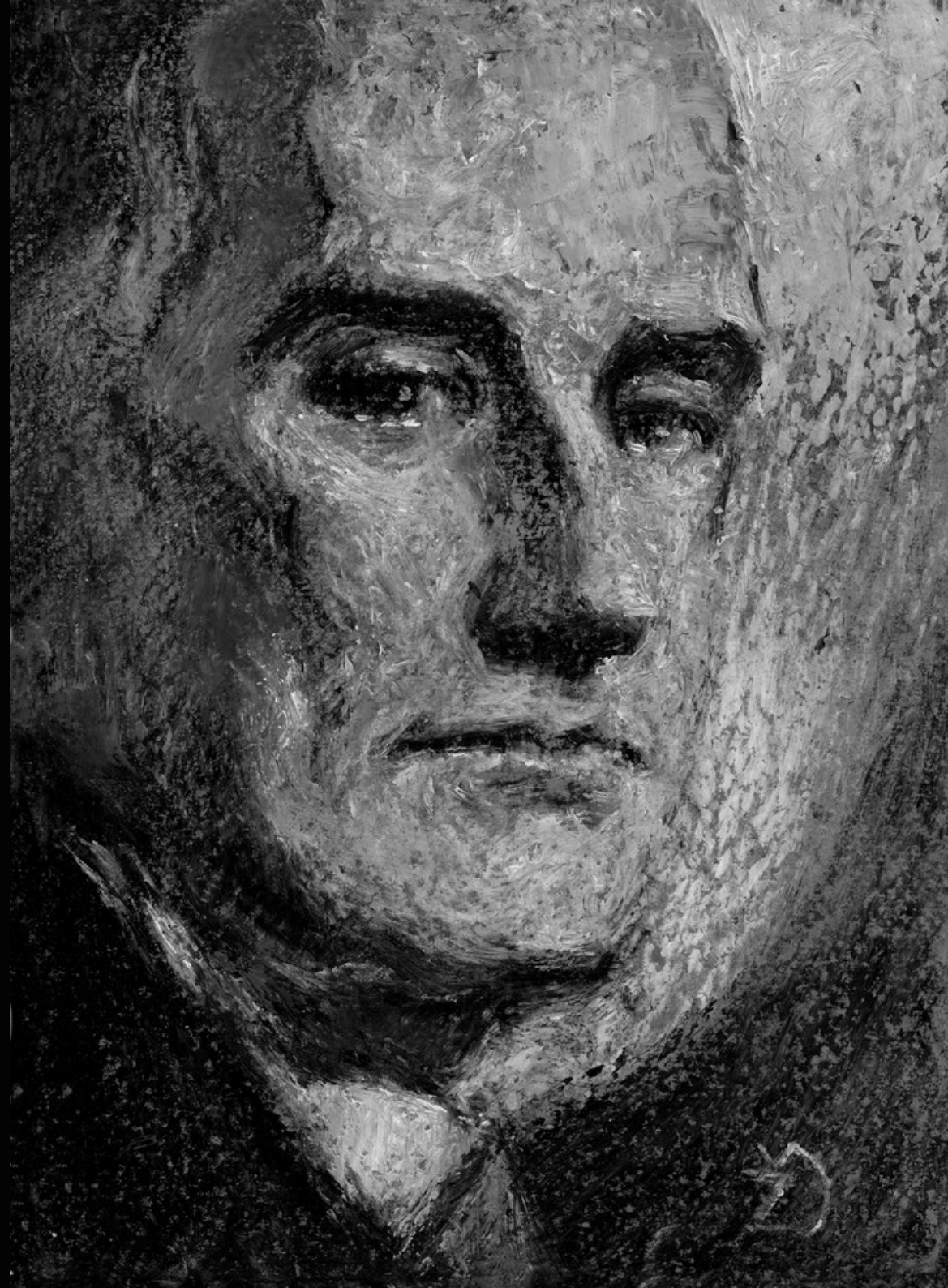

maurice
RAVEL

- čarobnjak zvuka

- duša otržan

Slava neke glazbe govori sama za sebe. U generaciji skladatelja oko Ravela, starijih i mladih, Chabrier, Faure, Debussyja, Iberta..., ne može se naći djelo tako slavno i omiljeno kao što je njegov Bolero. Bilo za puko slušanje, postavljanje na pozornicu ili ples na zabavama, bilo za klavir ili orkestar. Ravel je za ples puno učinio. Oplemenio je valcer u La Valse, u kojem je u nekoliko minuta oslikao tzv. Mittel Europu i bečke kavane, baš kao i u Otmjenim i sentimentalnim valcerima. A imao je sluha i volje i za druge plesne forme, obrađujući Chopinove i Debussyjeve skladbe, premda je od Ravelovih obrada najpoznatija ipak obrada Slika s izložbe Musorgskog. Iz tih se obrada i transkripcija da očitati kakvo je majstorstvo instrumentacije i orkestracije krasilo Ravela; toliko da bi mu i otac orkestracije, Rimski-Korsakov, mogao pozavidjeti.

Opus Mauricea Ravela prikladno je moderan, ne toliko velik koliko važan. On nije bio skladatelj gomilanja, nego skladatelj intenziteta. U svemu. U broju skladbi koje je stvorio, u odabiru tema za djelo, u iskoristivosti značajki svakog glazbala. Gotovo bismo mogli reći da ga je krasila sposobnost kozmičke ekonomije tonskog materijala. Sve je to vidljivo na primjeru *Bolera*. Minimalni ritmički pomak kao nukleus tonalnog rasta od

najtišeg *pp* do najglasnijeg *ff*, bez zamora, bez monotonije, ali i bez ponavljanja. Svaki je pomak drukčije obojen u tom grandioznom *crescendu* na sedam tonskih doba koje pokazuju svu raskoš mogućnosti simfonijskoga orkestra, a lišene su kićenosti. U najnužnijem izričaju, šturom, oporom, bez namjere da se svidi. To nitko nije postigao ni prije ni poslije njega.

Popularizirao je srž iberijskoga folklora, što se može ogledati u bezbroj zvučnih zrcala. A njega je takva pokretljivost i najviše motivirala. Ravelova je glazba - glazba pokretljivosti. Izlazak sunca u *Daphnis i Chloe*. Dolazak zore u *Španjolskoj rapsodiji* s pticama ili bez njih; te su slike tonski žive, jer je Ravel uhvatio i prenio njihovo kretanje i gibanje u vidljivom svijetu. I nevidljivom.

Osjećaj za intenzitet nenadmašan je u Ravela. Iako je sebe vidio kao klasika, ničega klasičnog nema u toj vjernosti samome sebi, to je prije romantičarska odlika. Ta vjernost sebi odjek je delfijskog savjeta (*Gnoti seauton*, tj. upoznaj samoga sebe), ali da bi se bilo klasičarom, ništa osobno ne bi trebalo ući u arhitekturni plan djela. Sve Ravelove skladbe izviru iz osobe. To je glazba sinkronizirana sa skladateljevim unutarnjim životom. Sućut i humanizam u *Couperinovu grobu*, napisanim za pale drugove u Velikom ratu. Drugi od dvaju koncerata za klavir i orkestar skladan je za sve pijaniste koji su izgubili desnu ruku u ratu, a ne samo za prijatelja. Ravel bi se iznenadio da ga suočimo s tom evidencijom u njegovim djelima; da nije skladao kako bi nastavio tradiciju glazbene umjetnosti i usavršavao instrumentalni izvedbeni aparat. Radije je napisao balet *Moja majka guska* za djecu svojega prijatelja, nego da nastavlja tradiciju titanizma u simfonijama 19. stoljeća. A da je kojim slučajem

netko od njegovih prijatelja i pjevao, vjerojatno bi napisao i nekoliko arija i uspješnih opera; ovako se u taj žanr nije upuštao.

Baskijski Švicarac prema porijeklu i roditeljima, bio je neukrotiv i točan. A mogao je šturim sredstvima postići i nemoguće. *Pavana za preminulu infantkinju* (opet jedan ples, ovaj put iz Padove) pravi je dragulj, kakav je mogao osmisliti samo on. Najveću tugu povjeriti najradosnijem tonalitetu G-dura, idealnom za kaubojske pjesme, a budi nježnu bol, elegiju i sjetu svojim nedovršenim *arpeggima*. Faureova je *Pavana* čvršća, stabilnija u svojoj bolnoj temi, ali Ravelova je elegantnija, posve predana gibanju blagih, žalosnih osjećaja. To je najveća umjetnost: kontraste pomiriti znanstvom. Svi su skladatelji vješti u pijanizmu, a i u dirigiranju, pa tako i Maurice Ravel. Možda ne tako vješt kao de Falla, koji je svirao držeći ruke iza leđa, ali mogao je klavirom dobiti ponekad i ono što orkestar nije mogao izraziti. Mogao je baciti svjetlost na emociju i učiniti je snažnom, strogom, vidljivom, čak i onu najtišu.

Glazba je bila sve za što je živio. Njome je izražavao svoje biće da bi majstorski postigao iskaz svoje nutrine i potvrdio sebe u svijetu. Ne znamo kako je doživljavao odnos javnosti prema sebi, ali skandal oko uskraćivanja *Prix de Rome* i njegovo odbijanje kasnijih odlikovanja, više govori o tome da ga je prije svega zaokupljala glazba, a ne prijem kod publike. Zato je mogao biti slobodan u koncipiranju svojih skladbi i prepustiti se svojoj imaginaciji imaginaciji, biti nadasve autentičan i originalan. Takvi umjetnici nemaju epigona. Njihov se rad ne može nastaviti, jer se nema na što nadovezati, ništa nije ostalo otvoreno ili nedovršeno, budući da je izvor te glazbe bio u samom Mauriceu Ravelu i ni

u kome drugom. A najviše u njegovoj glazbi očarava to što je bez 'tajni'. Ne treba mozganje da bi je se prihvatilo ili 'razumjelo'. Ona je izravna jer je tako i nastala, pa tako i djeluje. Izravno u svakog slušatelja. Stoga je dirigenti i glazbenici vole, jer je jasna, čitljiva i milozvučna. A instrumentalist u orkestru pamtit će svaki Ravelov takt kad oboa ili flauta ima kratki solo, jer je taj mali solo toliko izražajan, melodičan i živ, koliko sto taktova neke druge partiture. Sve do *piccolo* flaute. Ako je to ono što je glazbom htio: potvrditi bogatstvo vlastitoga imaginativnog života u bogatstvu tonskog svijeta, sa sigurnošću možemo reći da je uspio. I da će biti upamćen.

